

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת מִקֵּץ

ד' טבת תשפ"א

הפטרה: ויקץ שלמה והנה חלום

יציאת השבת ר"ת 17:37

יציאת השבת:

17:18

ירושלים: 17:19

מכריזים על צום עשרה בטבת שיחול ביום שישי
שישי - צום עשרה בטבת ויום הקדיש הכללי
גיליון 599

כניסת השבת:

16:05

ירושלים: 16:03

מְנַשָּׁה וְאַפְרַיִם בְּמַשָּׁל

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

חז"ל דרשו על הפסוק: "ויהי מקץ שנתיים ימים" - קץ שם לחשך, (איוב פרק כח, ג). מה הקשר בין שני הפסוקים? האם רק המילה 'קץ'? נוכל להבין את הדבר מן המסופר בהמשך על מנשה ואפרים, שמות בני יוסף מבטאים את מה שעבר על יוסף במצרים. תחילה וראש מנשה: 'כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי'. מנשה מלשון נשיה ושכחה, יוסף עצמו נשכח במצרים, עוזב ממשפחתו ומעברו. ואפרים: 'כי הפרני אלוקים בארץ עוני'. בתוך כל אותו הריחוק והניכור, מכיר יוסף כי ה' הוא אשר הפרה אותו, לשום לו שארית ואחרית טובה.

בשני המקרים מייחס יוסף את הפעולות לאלוים! גם זו של השכחה וגם זו של ההפריה. אותה ידיעה היא זו המלווה את יוסף במשך כל ימי חייו במצרים. 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' - שהיה שם שמים שגור על פיו. גם בהיותו בודד בארץ נוכריה ועל אף הנסיבות שהביאוהו לשם, שאחיו מוכרים אותו, הוא אינו בועט בדתו ובאמונתו, להפך הוא מתחזק בהם ורואה בהם את יד ההשגחה העליונה.

שמות בניו של יוסף מבטאים את אמונתו הגדולה ודבקתו בדרך ה' אפילו במצרים. בכך נוכל להבין את נוסח לשון ההודעה שמבשרת על פי המדרש, שרח בת אשר ליעקב: "עוד יוסף חי מלך במצרים, ושני בנים לו מנשה ואפרים". שמות בניו של יוסף מגלים כי יוסף נשאר צדיק גם במצרים, על אף שהגיע למעמד של מלך, גדולתו של יוסף באה לביטוי בשמירה על זהות ילדיו אפילו בתוך התרבות המצרית.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

צום עשרה בטבת והמאורעות אותם הוא מסמל

צום עשרה בטבת, הוא אחד מארבעה ימים בשנה, המציינים לנו תקופות קשות בהיסטוריה היהודית. שלושת הימים האחרים הנם: תשעה באב - יום חורבנם של בית ראשון ובית שני. יו' בתמוז - היום בו פרצו טיטוס ולגיונות הרומאים את חומות ירושלים. ג' בתשרי - יום המציין את הירצחו של גדליה בן אחיקם, המושל היהודי ביהודה, מטעם מלכות בבל.

עשרה בטבת, מציין את תחילת המצור שהטיל נבוכדנצר, מלך בבל על ירושלים ואת תחילתו של הקרב, שבסופו נחרבו ירושלים ובית המקדש ועם ישראל הוגלה לבבל למשך שבעים שנה. אנו מוצאים תיעוד לעשרה בטבת, כבר בדבריו של הנביא יחזקאל, שהוגלה לבבל, כחלק מקבוצת הגולים הראשונה שנשלחה לשם בידי נבוכדנצר, אחד עשר שנים לפני חורבן בית המקדש עצמו.

בשל חומרתו של צום זה, בו נאמר, (יחזקאל פרק כד, א): "ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר: בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה". ולכן ע"פ ההלכה: "אם חלו בשבת וכו'. חוץ מעשרה בטבת שאינו חל לעולם בשבת ואפילו היה חל לא היו יכולין לדחותו ליום ראשון מפני שנאמר בו בעצם היום הזה כמו ביום כיפור", (אליהו רבה או"ח תקנ").

ולכן נוהגים לקיימו ולצום גם כאשר צום עשרה בטבת חל בערב שבת (יום שישי) כמו בשנה זו, לעומת שאר ימי הצום, שמועדיהם משתנים או נדחים בהתאם לשבת.

השנה נצום ביום שישי, (אם עד אז לא יגיע משיח צדקנו). ואולם, לא נאריך בתפילת ערבית של שבת קודש, וכן בדרשה, כדי להקל ולא להאריך בצום אל תוך השבת. בבית יאמרו שלום עליכם ואשת חיל כרגיל, ויקדשו ואז אפשר לאכול בשמחה סעודת שבת שהיא גם פתיחת צום עשרה בטבת.

תרגום השבעים

מלבד האירועים שהזכרנו, התרחשו אירועים קשים נוספים בסמוך ליום עשרה בטבת. בשמונה בטבת, כינס המלך המצרי פתולמי, שבעים חכמים יהודים ואילץ אותם בעל כרחם, לתרגם את התנ"ך לשפה היוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו על נס שאירע במהלכו של התרגום - כל שבעים החכמים, שישבו בתאים נפרדים, תרגמו את התנ"ך בצורה זהה לחלוטין - ראו החכמים, בני התקופה, את התרגום באור שלילי ביותר. התלמוד מציין כי כאשר יצא תרגום זה לאור, "כיסתה חשיכה את העולם".

תרגום התנ"ך
ליוונית, יצר מעין
"הכשר" לשפה זו
והשפיע רבות על
החברה היהודית.

תרגומו של התנ"ך ליוונית, סייע ליהודים "ההלניסטים" לקדם את תוכניתם, לקרב את תרבות יוון לחיי היהודים ולנסות לשלב את ערכי יוון ואת אורח החיים היווני ביהדות. תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית, כשהוא תורם להתבוללות ולהתקרבות "חלקה" ומהירה יותר לתרבות היוונית.

פטירתו של עזרא הסופר

בתשעה בטבת נפטר עזרא הסופר. חכם זה, היה ענק שבענקים, כאשר התלמוד אף משווה אותו למשה רבנו! אילולא ניתנה התורה למשה, היא היתה מועברת לבני ישראל דרך עזרא. תחת שרביטו והשראתו של עזרא הסופר, הונהגה "שיבת ציון" מגלות בבל ובסיועו של נחמיה - נבנה הבית השני, אם כי בגרסה צנועה יותר מזו של מקדש שלמה המפואר.

עזרא היה זה שחידש את בריתו של משה רבנו, בין ישראל לאלוקים והוא זה שעצר את תופעת נשואי התערובת, שפשטה בקרב העולים לירושלים. הוא חיזק את שמירת השבת מבית ומחוץ ובנה מערך לימודי והסברתי להעמקת הידע ולפיתוח התורה שבעל פה, שניתנה למשה בסני.

עזרא הסופר, שהיה אדם ללא רבב, רחום וחנון, בעל מעוף, ידע רב וכריזמה סוחפת, הוא היה שליח ה', שמוכותו שרדו היהדות והעם היהודי עד היום. משום כך, אין כל פלא, שאנו מציינים את יום פטירתו כיום אבל. ואולם, מכיוון שאין הגיון בקיום שלושה ימי צום רצופים, וכמו כן לא ניתן לעמוד בשלושה ימי צום כאלו, אוחדו מועדי השמונה והתשעה בטבת, ליום צום אחד - עשרה בטבת.

איחוד מועדי אבלות

חכמי ישראל, שלא היו מעוניינים למלא את לוח השנה בימי אבל, דגלו בצירוף ימי זיכרון יומי צום זה לזה. לכן

יום הקדיש	מציין תשעה באב גם את
הכללי ויום	יום הזיכרון לחורבן
השואה	קהילות שו"ם (שפיירא,
היהודי	וורמייזא ומגנצא שבגרמניה,
	היום שפייר, וורמס ומיינץ),

במסעי הצלב לפני כאלף שנים, על אף שקהילות אלו נחרבו בחודש אחר.

מדיניות זו, של איחוד ימי זיכרון, הייתה מקובלת בעולם היהודי עד לשואה, שהשתוותה בגודלה, לכל מה שקדם לה בהיסטוריה היהודית בגולה. על אף כל זאת, גם לשואה הוקצה יום הזיכרון דווקא לעשרה בטבת, מתוך התחשבות בחלקים גדולים באוכלוסייה הישראלית.

יהי רצון ובעזרת ה' נוסף רק ימי שמחה ללוח השנה שלנו.

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והשלום אהבו" (זכריה, ט).

תחילת הצום: 5:30 **צום עשרה בטבת** סיום הצום: 17:00

א. תקנו הנביאים והחכמים שלאחר החורבן לצום בעשרה בטבת, מפני שבאותו יום בא נבוכדנאצר מלך בבל עם חילותיו לצור על ירושלים, וממצור זה התחילה הפורענות שנסתיימה בחורבן בית המקדש הראשון וגלות השכינה. ומאז שהוקם בית המקדש השני בטל הצום, אבל כשחזר ונחרב חזרה תקנת הצום לקדמותה. ואף שבימי הבית השני החל המצור בתאריך אחר, מכל מקום עיקר הצומות נתקנו על החורבן הראשון, שמכמה בחינות הוא חמור יותר, ועליו אנו צמים. וכיוון שכבר נקבע צום בעשרה בטבת, נצטרפו לעניינו של הצום עוד שני מאורעות מצערים שחלו סמוך לאותו יום: מיתת עזרא הסופר בט' טבת, ותרגום התורה ליוונית בח' טבת.

ב. **צום עשרה בטבת שחל ביום שישי:** מתענים. מתפללים שחרית של תענית ציבור, 'עננו', סליחות לעשרה בטבת "וארץ שפל רומי". ואם יש שישה מתענים קוראים בתורה 'ויחל'. וכן בתפילת מנחה שראוי להקדימה, אם יש שישה מתענים קוראים 'ויחל' ובעמידה אומרים 'עננו'. אם מתפללים מנחה קטנה סמוך לשקיעה הכהנים המתענים עולים לדוכן לברכת כוהנים. אחר החזרה אין אומרים תחנון. לא יאריכו בתפילת ערבית של שבת ובדרשה, כדי שיפתחו את הצום מיד אחר תפילה (ואמירת שלום עליכם... וקידוש).

ג. **השוותה בטעות בצום:** מי שטעה ושתה ביום צום, חייב להמשיך לצום, שכן ימים אלו נקבעו לצום על הצרות שאירעו לנו בהם. ואף שבאכילתו או שתייתו שבר את הצום, וכבר לא יאמר בתפילתו "עננו", מכל מקום איסור אכילה ושתייה ממשיך לחול עליו. ומי שעשה עבירה אחת אין לו היתר לעשות עבירות נוספות (שו"ע תקס"א, א). ואין צורך להתענות ביום אחר תמורת הצום ששבר, מפני שחיוב הצום הוא דווקא באותו יום שבו תקנו חכמים לצום.

ד. **חולים פטורים מהצום:** כשתקנו הנביאים והחכמים את הצומות תיקנום לאנשים בריאים, אבל על החולים לא גזרו לצום. ובה שונה דין יום הכיפורים מדין שאר הצומות, שביום הכיפורים גם החולים חייבים לצום, מפני שהוא מן התורה, ורק כשהמחלה קשה עד שהצום עלול לגרום לסיכון הנפש אין לצום, שפיקוח נפש דוחה את מצוות התורה. אבל בשאר הצומות שתקנו חכמים חולים פטורים ואינם צריכים לאכול ולשתות לשיעורים, אלא יאכלו וישתו כדרכם, אבל לא יענו עצמם במאכלי מותרות.

ה. **מעוברות ומניקות:** פטורות מהצומות הקלים. והטעם לכך, מפני שמעיקר הדין הנביאים תקנו לצום בצומות הללו רק בשעה שיש על ישראל גזרות קשות, ואילו כיום אנו נוהגים לצום בכל הצומות גם כשאין עלינו גזרות קשות, מפני שכך נהגו וקיבלו כל ישראל לצום בהם עד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אולם כבר מתחילה נהגו שהמעוברות והמניקות אינן צמות בהן, מפני שהצום קשה להן יותר.

וכל המתאבל על ירושלים יזכה לראות בבניינה במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0577788483

עלון זה מוקדש:

לרשאות: אברהם ולאח ציטרון. שרה בת שמחה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עורן בן עישה. תקוה בת עזיזה. אלגרה בת גאן. אסנת בת אדבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביעל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת חזרה. מיכל מוריה אדרי. יוסף בן מיכל. שמעון אהולא. יצחק דרעי הי"ו. להחזרת נעדרים צה"ל ושבייו ובהם: אורון שאול, הדר גולדרי, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. יונה יונה. סופר מנחם. מקסים חיים דרעי. הרב אברהם צוקרמן. מרדכי נחום. ישראל אברהם טון. שלמה בן מרים. יצחק ועזריאל אברהם. אורן מנחם. אליהו מייזל. דוד גרוסבך. ענני דמרי. רבי שלמה. סמנאב משה יהודה. יצחק זקן סולקה. נעים משה. אורן מרדכי. יצחק ושמחה אילון. נסים וסליחה שושן. מרים שושן. יפה גור. ליטא שבת. חנה יצחק. אסתר חוד. אסתר בת תרדא. אליהו בת פריחה. תרצה וישעון. אסתר וענבר נחום. דן ונעה דרעי. נחאל אלמליח. יצחק ולאח אסתר. אליהו אדרי. עזיזה נחום. חנה יעקב. חנה רחל לוי. יונה שרעבי. מרים יהודה. נעמה בת מנחם. לאיזה מדר. חזרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אליהו. אברהם אדרי. מיכאל ונקמן. חסיה שפשוט. עישה דוד. מרים סופר. כמיהה ריי. כמיהה כהן. אליהו מנחם. אלה שחר ז"ל.

ולע"נ תוספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנור, שושנה רוז, רפאל פריי, וציפיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ו.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0577788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה